विद्यार्थीका लागि सान्दर्भिक सामाग्री

श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालय	**कानून न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय**
नेपाल प्रहरी प्रधान कार्यालय	**सशस्त्र प्रहरी बल**

श्रम , रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालय अन्तर्गतका कार्यक्रमहरू

स्रोत: श्रम , रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालय

	रोजगारीको क्षेत्र	विस्तृत विवरण	विद्यार्थीले जानकारी प्राप्त गर्न वा सम्पर्क गर्न सक्ने
१.	आन्तरिक रोजगारी	• शिक्षालाई सीपमुलक बनाउनु पर्ने , "स्वदेशमै सीप, स्वदेशमै श्रम, स्वदेशमै रोजगार" अभिमुखीकरण गराउने । • बेरोजगार व्यक्तिहरूलाई नेपाल सरकारको रोजगारी ।	• स्थानीय तहमा रहेका रोजगार सेवा केन्द्र र रोजगार संयोजक / रोजगार सहायक • प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यालय, श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालय र स्थानीय तह
२.	वैदेशिक रोजगारी	• कसरी प्राप्त गर्ने, हुनसक्ने ठगीका अवस्थाहरु, श्रम प्रदान सीपको महत्व, सुरक्षित एवं मर्यादित रोजगारीको अवसर प्राप्त	• वैदेशिक रोजगार व्यवस्थापन शाखा, श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालय • वैदेशिक रोजगार विभाग • वैदेशिक रोजगार कार्यालय

		गर्ने, परिवारका सदस्य र आफन्तलाई पनि सचेतना पुर्‍याउने विषय । ● वैदेशिक रोजगारीबाट फर्किएका नागरिकहरुलाई उद्यमशिलता, स्वरोजगारी सहित सामाजिक पुनःस्थापना ।	● वैदेशिक रोजगार बोर्डको सचिवालय ● विदेशस्थित नेपाली कूटनीतिक नियोगहरु ● आप्रवासन स्रोत केन्द्र (MRC) ● श्रमाधान (कल सेन्टर), टोल फ्रि नं.११४१/१६६००१५०००५
३.	योगदानमा आधारित सामाजिक सुरक्षा	● औपचारिक/अनौपचारिक क्षेत्रका श्रमिक तथा स्वरोजगारमा रहेका व्यक्तिलाई योगदानमा आधारित सामाजिक सुरक्षा योजनामा आवद्धता । ● वैदेशिक रोजगारमा रहेका श्रमिकहरुलाई वैदेशिक रोजगार बोर्डको सचिवालयबाट प्रदान गरिने विभिन्न कल्याणकारी कार्य तथा राहत उद्धारका विषयहरु । ●	● सामाजिक सुरक्षा कोषको सचिवालय ● वैदेशिक रोजगार बोर्डको सचिवालय
४.	व्यावसायिक सीप विकास र तालिम	● सीप तथा व्यावसायिक तालिमका अवसरहरूको विकास एवम् विस्तार गर्दै अन्तर्राष्ट्रिय क्षेत्रमा प्रतिस्पर्धा गर्नसक्ने श्रम शक्तिको उत्पादन गर्न विभिन्न किसिमका तालिमहरु सञ्चालन ।	● सीप विकास तथा तालिम शाखा, श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालय ● राष्ट्रिय व्यवसायजन्य प्रशिक्षण प्रतिष्ठान, भैंसेपाटी ● व्यावसायिक प्रशिक्षण केन्द्र, ईटहरी/ वुटवल ●
५.	श्रम सम्बन्ध, बालश्रम निवारण तथा व्यवसायजन्य सुरक्षा	● नेपाल सरकारले तोकिएको न्यूनतम पारिश्रमिक र भुक्तानी प्रक्रिया सम्बन्धी । ● बालबालिकालाई कलकारखाना, खानी, मनोरञ्जनको क्षेत्र, होटल व्यवसाय लगायतका क्षेत्रहरुमा कार्य लगाउन नपाइने विषय । ● कार्यस्थलमा व्यवसायजन्य सुरक्षा तथा स्वास्थ्यको प्रवर्द्धन गर्दै स्वास्थ्य	● श्रम सम्बन्ध तथा व्यवसायजन्य महाशाखा, श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालय ● श्रम तथा व्यवसायजन्य सुरक्षा विभाग ● व्यवसायजन्य सुरक्षा तथा स्वास्थ्य केन्द्र ● श्रम तथा रोजगार कार्यालयहरु

		सम्बन्धी आधारभूत प्रशिक्षण ।	

कानून न्याय तथा मामिला मन्त्रालय अन्तर्गतका कार्यक्रमहरू

स्रोत: कानून न्याय तथा मामिला मन्त्रालय

क्र. स	जानकारी गराउनु पर्ने विषय/क्षेत्र	विस्तृत विवरण	विद्यार्थीलाई थाह हुनुपर्ने हटलाइन, थप जानकारीका लागि सम्पर्क व्यक्ति र मो. नं
१.	नेपालको संविधान	नागरिकको मौलिक हक र कर्तव्य	
२.	निःशुल्क कानूनी	असमर्थ पक्षलाई निःशुल्क कानूनी सहायता प्रदान गर्नको लागि प्रत्येक जिल्लामा जिल्ला कानूनी सहायता अधिकारी रहेको	कानूनी सहायता एन. २०५४ बमोजिम वार्षिक आय रु.४०,०००/- (चालिस हजार) भन्दा कम आय भएको व्यक्ति वा लैङ्गिक हिंसा वा सशस्त्र द्वन्द्वबाट पीडित व्यक्तिले सम्बन्धित जिल्ला कानूनी सहायता अधिकारीद्वारा कानूनी सहायता प्राप्त गर्न सकिने ।
३.	मानव अधिकार	मानव भएको नाताले पाउने अधिकार मानव अधिकार हो। मानव अधिकारको विश्वव्यापी घोषणापत्र, नेपालको संविधानले मौलिक हकको रुपमा मानव अधिकारको प्रत्याभुति गरेको छ ।	मानव अधिकार हनन भएको खण्डमा राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोगमा उजुरी दिन सकिने ।

४.	फौजदारी कसूर	जातीय भेदभाव तथा छुवाछुत, तेजाब तथा अन्य रासायनिक पदार्थको दुरुपयोग, मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार, लागू औषध तथा सूर्तिजन्य पदार्थको दुरुपयोग, विद्युतीय माध्यमबाट हुने कसूरको जानकारी, Cyber crime	नेपाल प्रहरी: १००
५.	उपभोक्ताको अधिकार	कालोबजारी, कृत्रिम अभाव, खाद्य गुणस्तर कालोबजारी, कृत्रिम अभाव, लगायत सम्बन्धी जानकारी	नाफाखोरी विरूद्ध उजुरी: ११३७
६.	घरेलु हिंसा	हिंसा तथा यातनाको प्रकार, जाहेरी दिने सम्बन्धी	महिला हेल्पलाइन ११४५
७	शिक्षा / छात्रवृत्ति/ वैदेशिक अध्ययन अनुमति	व्यवस्था र सजाय ई-पुस्तकालय, छात्रवृत्तिको लागि आवेदन, लेटर) लगायतका विषयमा जानकारी	छात्रवृत्ति सम्बन्धी सूचनाः आरक्षण प्रणाली स्वीकृतिपत्र (नो अब्जेक्सन https://moest.gov.np/category/
८	नागरिकता / राष्ट्रिय परिचयपत्र	नागरिकता / राष्ट्रिय परिचयपत्र प्राप्त गर्न दिइने नेपाल नागरिकता ऐन, २०६३ निवेदन सम्बन्धी पेश गर्नुपर्ने कागजात तथा अन्य कार्यविधि सम्बन्धी जानकारी	नेपाल नागरिकता ऐन, २०६३
९.	बालबालिकाको अधिकार	वालवालिकाको अधिकार/बालबालिका विरुद्धको कसूर/ बाल श्रम	बालवालिका हेल्पलाइन: १०४ बालबालिका हराएको सम्बन्धी सूचनाः १०९८
१०.	वातावरण संरक्षण/ फोहोरमैला व्यवस्थापन	वातावरण संरक्षण/ फोहोरमैला व्यवस्थापनमा नागरिकको कर्तव्य	वातावरण संरक्षण ऐन २०७३
११.	वैदेशिक रोजगार	वैदेशिक रोजगारको अवसर र चुनौती, भिसा, वैदेशिक मुद्रा, श्रम स्वीकृति, इजाजतपत्र, बीमा, तालिम लगायतका विषयमा जानकारी	वैदेशिक रोजगार ऐन, २०६४
१२.	सूचनाको हक	सार्वजनिक सरोकारको विषयमा सूचना माग गर्न सक्ने विषय, गुनासो सुनुवाई	(हेलो सरकारः ११११।) प्रत्येक निकायमा सूचना अधीकारी हुने, राष्ट्रिय सूचना आयोग
१३.	विवाहको उमेर	विवाह गर्ने व्यक्तिको उमेर बीस वर्ष नपुगी विवाह गर्न वा गराउन नहुने विषयको जानकारी	मुलुकी देवानी संहिता, २०७४

		बाल विवाह गर्दा भोग्न पर्ने कानूनी, शारीरिक, आर्थिक तथा मानसिक परिणामको विषयमा कानूनी तथा व्यवहारिक जानकारी	
१४.	सहमति विना करणी	Right to Consent को विषयमा जानकारीः मञ्जुरी लिएर भए पनि अठार वर्षभन्दा कम उमेरको कुनै बालिकालाई करणी गरे जवर्जस्ती करणी हुनै यौन दुर्व्यवहार सम्बन्धी जानकारी	खबर गरौः ११४५
१५.	कार्यस्थलमा हुने कार्यस्थलमा हुने यौनजन्य दुर्व्यवहार	कार्यस्थलमा हुने कार्यस्थलमा हुने यौनजन्य दुर्व्यवहार गुनासो, उजुरी र क्षतिपूर्ति सम्बन्धी जानकारी	व्यवस्थापक समक्ष गुनासो अथवा जिल्लाको प्रमुख जिल्ला अधिकारी, प्रमुख जिल्ला अधिकारीको विरुद्ध भए सम्बन्धित प्रदेश प्रमुख सचिवलाई उजुरी दिन सकिने
१६.	मन्त्रालय / कानून आयोगको App, Website	प्रचलित कानून तथा कानूनी विषयका जानकारी	Website: https://www.moljpa.gov.np/ https://lawcommission.gov.np/ Application: • Nepal Law • Kanun Ayog
१७	गोपनियताको हक	गोपनियताको हक अन्तर्गत पर्नेः शारीरिक, नीजि जीवन, चरित्र, पारिवारिक, आवास, सम्पति लगायतका विपयहरु सम्वन्धी जानकारी / ड्रोनको प्रयोग	वैयक्तिक गोपनीयता सम्बन्धी ऐन, २०७५

नेपाल प्रहरी प्रधान कार्यालय अन्तर्गतका कार्यक्रमहरू

स्रोत: नेपाल प्रहरी प्रधान कार्यालय

क्र. स	जानकारी गराउनु पर्ने विषय/क्षेत्र	विस्तृत विवरण	विद्यार्थीलाई थाह हुनुपर्ने हटलाइन, थप जानकारीका लागि सम्पर्क व्यक्ति र मो. नं
१.	अपराध रोकथाम र	अपराध भनेको के हो ? अपराध कसरी	टोल फ्रि नं. १००र

	जिम्मेवारी	हुन्छ ? अपराध कस्ता कस्ता प्रकृतिका हुन्छन र यसको रोकथाम तथा नियन्त्रणमा नागरिकहरुको के-कस्तो भुमिका हुन्छ भन्ने विषयमा जानकारी।	नजिकको प्रहरी ईकाई
२.	साईबर सुरक्षा	साईबर अपराध भनेको के हो ? यो अपराध कसरी हुन्छ ? यो | अपराध भएमा कहाँ उजुरी गर्ने ? कानूनी व्यवस्था के-के छ ? यसबाट जोगिन वा न्युनिकरणका बारेमा जानकारी।	टोल फ्रि नं. १०० र सामुदायीक प्रहरी सेवा केन्द्र
३.	महिला तथा बालवालिका विरुद्ध हुने हिंसा तथा अपराध	महिला तथा बालवालिका विरुद्ध हुने हिंसा तथा अपराध भनेको के हो ? यो कुन कुन अवस्था र कसरी हुन्छ ? यस्तो प्रकारको अपराध भएमा कहाँ उजुरी गर्ने ? यसको कानूनी व्यवस्थाका बारेमा जानकारी।	टोल फ्रि नं. १०० र नजिकको प्रहरी ईकाई
४.	ट्राफिक नियमको पालना तथा सडक सुरक्षामा ट्राफिक भोलेन्टियर	सवारी चलाउँदा वा सडक प्रयोग गर्दा अपनाउनु पर्ने सुरक्षा, सवारी नियम उल्लङ्घन गर्दा हुने जोखिम, दुर्घटनाको कारण र न्यूनिकरणका उपायका बारेमा जानकारी र सडक नजिकको प्रहरी ईकाई प्रयोगकर्ताहरुलाई सडक सुरक्षा सम्बन्धी सचेतना अभिवृद्धी गराउने ।	टोल फ्रि नं. १००, १०३ र नजिकको प्रहरी ईकाई
५.	लागुऔषध निषेध, मादक पदार्थ र सुर्तीजन्य पदार्थको नकारात्मक प्रभाव	लागुऔषध भनेको के हो ? लागुऔषध सेवनकर्ताको जिवनका पक्षहरुमा पर्ने असर, लागुऔषधको प्रयोगबाट हुने असर, लागुऔषध निषेध, मादक पदार्थ र सुर्तीजन्य पदार्थको दुर्व्यसनमा फसेकालाई छुटाउने उपायहरु र यसको प्रयोग गर्ने | माथी हुने कानूनी कारवाही सम्बन्धी जानकारी।	टोल फ्रि नं. १०० र नजिकको प्रहरी ईकाई
६.	लैंगिक हिंसा	महिलामाथी हुने हिंसा, धार्मिक तथा जातिय कुसंस्कार र रितिरिवाज, कानुनी व्यवस्था ।	टोल फ्रि नं. १००, १०३ र नजिकको प्रहरी ईकाई
७.	बाल विवाह	बालबालिकालाई फकाई, डरत्रास देखाई वा अन्य प्रलोभनमा पारी हुने विवाह र कानुनी प्रावधान	टोल फ्रि नं. १००, १०३ र नजिकको प्रहरी ईकाई

८.	Nepal Police App प्रयोग	Play Store App Store "Nepal Police" | type गरी Search गरी Install गरी यो App प्रयोग गर्न सकिने, जसबाट आफुले देखे/जाने/ थाहा पाएको कुनै अपराधको सूचना मोबाईलबाटै प्रहरीलाई जानकारी दिन मिल्ने, आफूलाई अपठ्यारो परेको बखतमा आफ्नो Location थाहा पाउन तथा आफू रहेको ठाउँबाट नजिकमा प्रहरी कार्यालय थाहा पाउन सकिने, अन्य Emergency नम्बरहरू, Police Clearance Report का लागि Online | आवेदन दिन मिल्ने जस्ता App को बारेमा जानकारी।	थप जानकारीको लागि टोल फ्रि नं. १०० र नजिकको प्रहरी ईकाई
९.	जबरजस्ती करणी	करणीको वारेमा जानकारी गराई करणीबाट हुन सक सामाजिक, आर्थिक, भावनात्मक जस्ता क्षति र कानूनी व्यवस्था, दण्ड सजायको वारेमा जानकारी दिने।	टोल फ्रि नं १०० र नजिकको प्रहरी ईकाई तथा सामुदायिक प्रहरी सेवा केन्द्र
१०.	आत्महत्या विरुद्ध सचेतना कार्यक्रम (झुण्डी, हाम फालेर)	आत्महत्या जोखिमकका क्षेत्रहरु, Motivation Factor, समस्या र चुनौतिहरु।	टोल फ्रि नं. १०० र नजिकको प्रहरी ईकाई तथा सामुदायिक प्रहरी सेवा केन्द्र
११.	मानव बेचविखन, सम्बन्धी सचेतना	मानव बेचविखन गर्नु भनेको जघन्य तथा गम्भिर अपराध हो ग्रामीण भेगमा भएको गरिबाका छोराछोरीलाई आर्थिक प्रलोभनमा पारेर विदेश लगि अनैतिक कारोवारमा संलग्न सामुदायिक प्रहरी सेवा केन्द्र गराउने, यसमा प्राय महिला मानिसहरु बढी प्रभावित हुने ।	सामुदायिक प्रहरी सेवा केन्द्र
१२.	ठगी विरुद्ध अपराध कार्यक्रम (वैदेशिक रोजगार ठगी सम्बन्धी	वैदेशिक ठगी न्युनिकरण र रोकथाम गर्न ।	टोल फ्रि नं. १०० र नजिकको प्रहरी ईकाई
१३.	विपद् जोखिम न्यूनीकरण	विपद्का घटनाबाट जोगिन सकने उपायहरुका बारेमा जानकारी।	टोल फ्रि नं. १००र नजिकको प्रहरी ईकाई
१४.	घरेलु हिंसा सम्बन्धी सचेतना कार्यक्रम		सामुदायिक प्रहरी सेवा केन्द्र

सशस्त्र प्रहरी बल अन्तर्गतका कार्यक्रमहरू

स्रोत: सशस्त्र प्रहरी बल

क्र. स	जानकारी गराउनु पर्ने विषय/क्षेत्र	विस्तृत विवरण	विद्यार्थीलाई थाह हुनुपर्ने हटलाइन, थप जानकारीका लागि सम्पर्क व्यक्ति र मो. नं
१.	विपद् जोखिम न्यूनीकरण	(क) विपद् जोखिम न्यूनीकरण सम्बन्धी सचेतना कार्यक्रम संचालन गर्न सकिने । (ख) हलुका स्तर खोज तथा उद्धार सम्बन्धी कक्षा संचालन गर्न सकिने । (ग) आगलागी / डढेलो जोखिम न्यूनीकरण सम्बन्धी कक्षा संचालन गर्न सकिने । (घ) जल उत्पन्न प्रकोप सम्बन्धी सचेतना कार्यक्रम संचालन गर्न सकिने । ((ङ) विपद्मा GEDSI (Gender equality, Disability and Social Inclusion) सम्बन्धी कक्षा संचालन गर्न सकिने । (च) प्राथमिक उपचार ।	टोल फ्री नं. १११४
२.	लागूऔषध नियन्त्रण सम्वन्धी	(क) लागूऔषधको परिचय, (ख) लागूऔषधको प्रकार, (ग) लागूऔषध दुर्व्यसनवाट हुने व्यक्तिगत तथा सामाजिक असर र यसबाट बच्ने उपाय, (घ) लागूऔषध प्रयोगकर्तामा देखिने लक्षणहरु, (ङ) लागूऔषध सेवन गर्ने कारण तथा असरहरु, (च) नेपालको लागूऔषध अपराधको अवस्था, (छ) लागूऔषध नियन्त्रणको लागि कानूनी प्रावधान तथा निकायहरु, (ज) लागूऔषधका स्रोतहरु, (झ) लागूऔषध नियन्त्रणका मान्यताहरु, (ञ) लागूऔषध नियन्त्रणमा भएका प्रयासहरु ।	टोल फ्री नं. १११४ सशस्त्र प्रहरी उपरीक्षक दमन कुमार पाण्डे ९८५१२६०७३०
३.	सीमा व्यवस्थापन	(क) सीमा तथा सीमा व्यवस्थापनको परिचय. (ख) सीमा व्यवस्थापन र सुरक्षा,	टोल फ्री नं. १११४ सशस्त्र प्रहरी उपरीक्षक दमन कुमार पाण्डे

		(ग) सीमा व्यवस्थापनको आवश्यकता, (घ) अन्तर्राष्ट्रिय सीमाका प्रकारहरु, (ङ) नेपालमा सीमा व्यवस्थापन, (च) सीमा सुरक्षामा सशस्त्र प्रहरी बल, नेपालको भूमिका, (छ) सीमा व्यवस्थापनमा सशस्त्र प्रहरी बल, नेपालको परिचालन र कार्यादेश, (ज) अन्तरसीमा अपराध र यसको नियन्त्रणका प्रावधानहरु।	९८५१२६०७३०